

SPRAWOZDANIA

1. POSIEDZENIA KOMISJI BADAŃ NAD ANTYKIEM CHRZEŚCIJAŃSKIM KUL W ROKU AKADEMICKIM 2003/2004

W roku akademickim 2003/2004 odbyło się siedem posiedzeń Komisji Badań nad Antykiem Chrześcijańskim. Miały one zasięg ogólnopolski: referaty bowiem wygłaszali przedstawiciele środowisk akademickich Krakowa (UJ), Opola (UO), Warszawy (UW) i Lublina (UMCS, KUL). Zgodnie z tradycją spotkania odbywały się w trzeci czwartek każdego miesiąca. W październiku spotkania nie było, gdyż w dniach 7-10 (2003) miało miejsce międzynarodowe sympozjum na temat *Byt czy dobro: metamorfozy neoplatonizmu*, którego współorganizatorem był Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim.

Pierwsze posiedzenie odbyło się 20 listopada 2003 r., wzięło w nim udział 39 osób. Po krótkim wprowadzeniu sekretarza Komisji i organizatora spotkań ks. prof. dra hab. S. Longosza, przewodnictwo objął ks. prof. dr hab. H. Wójtowicz, a wykład pt. *Chryścianizacja Brytanii: od św. Graala do Bedy Czcigodnego* wygłosiła prof. dr hab. Ryszarda Bulas (KUL). Na wstępie Prelegentka stwierdziła, iż celem wykładu jest przedstawienie zarówno faktów historycznych związanych z chrystianizacją Irlandii, jak też charakterystyka przemian kulturowych łączących się z tym procesem; podkreśliła, iż był to proces bezkrwawy, bowiem Irlandczycy chętnie przyjmowali nową religię. Następnie prof. R. Bulas stwierdziła, iż związki Irlandii z chrześcijaństwem istniały dużo wcześniej przed chrystianizacją wyspy; najstarsze mają charakter legendarny (wątek Irlandii wiąże się z jedną z opowieści o św. Graalu), natomiast pierwsze potwierdzone przez źródła historyczne wskazują na wiek IV (listy św. Augustyna i św. Hieronima o pelagianizmie na wyspach). Omawiając właściwą chrystianizację Irlandii, która wiąże się z przybyciem bpa Palladiusza oraz św. Patryka (V wiek), Prelegentka stwierdziła, iż chrześcijaństwo na tych terenach od samego początku rozwijało się w kierunku monastycznym, o czym świadczy – jak powiedziała – powstanie w VI wieku wielkich klasztorów, takich jak Clonmacnoise, Bangor czy Glendalough, stanowiących zarazem poważne ośrodki naukowe (kształciły one uczniów również z Brytanii i z kontynentu). Omawiając naukową działalność

ność tych ośrodków, prof. R. Bulas wspomniała wybitnych mnichów, m.in. Finiana z Moville, Comgalla z Bangor, Finiana z Clonard oraz Kolumbana Starszego, założyciela klasztoru na Iona. Podkreśliła, iż działalność Kolumbana zapoczątkowała kolejny etap w dziejach chrześcijańskiej Irlandii, mianowicie ewangelizacyjną działalność mnichów iroszkockich. Przypadała ona na czas od końca VI do VII wieku (okres działalności Bedy Czcigodnego) i objęła terytorium północnej i zachodniej Galii oraz północnej Italii (klasztor w Bobbio). Na zakończenie Prelegentka wspominała o odrębnościach Kościoła na terenach Irlandii (nazywanego niekiedy „Kościołem Celtyckim”); dotyczyły one daty obchodzenia Wielkanocy, obrządku chrztu, konsekracji biskupów oraz kształtu tonsury mniszej. Po prelekcji głos zabrali, m.in. ks. prof. dr hab. St. Longosz (KUL), dr R. Majeran (KUL) i ks. prof. dr hab. M. Szram (KUL). Pytano np. o związki Kolumbana Starszego z klasztorem w Bobbio oraz o legendę o Graalu; w odpowiedzi na to ostatnie pytanie Prelegentka zaproponowała interesującą wykładnię Graala, określając go jako symbol szeroko pojętego pokarmu duchowego.

Dnia 18 grudnia 2003 r. odbyło się II posiedzenie Komisji. Uczestniczyło w nim 27 osób, a przewodniczył mu ks. prof. dr hab. St. Longosz. W ramach tego spotkania wykład pt. *W Kościele starożytnym tylko jedna pokuta?* wygłosił ks. prof. dr hab. Norbert Widok (UO). Wystąpienie Prelegent rozpoczął od definicji pokuty, określając ją jako „praktyki duchowe uprawiane przez grzeszników w celu przemianą (*metanoia*)”; tak rozumiana pokuta – stwierdził – od początku obowiązująca w starożytnym Kościele (o czym świadczą wezwania do czynienia pokuty w Nowym Testamencie), związana była z sakramentem chrztu oraz z wiarą w trwałą przemianę ochrzczonego, uważano bowiem, iż „chrześcijanin nie grzeszy”. W tym kontekście ks. prof. N. Widok postawił następujące pytanie: czy w Kościele pierwotnym istniała możliwość odpuszczania grzechów po chrzcie (i ile razy)? Podejmując próbę odpowiedzi, Prelegent odwołał się do najstarszych świadectw Kościoła, takich jak: *Didache*, *Listy Klemensa Rzymskiego* (z końca I wieku), *Pasterz Hermasa* (1. poł. II wieku) oraz *De paenitentia* i *De pudicitia* Tertuliana (II/III wiek). Stwierdził, iż w najstarszych dokumentach – w *Didache* i *Listach* (w których znajdują się wezwania do czynienia pokuty i do poddania się woli przezbiterów) – nie ma jednoznacznej wypowiedzi, czy odpuszczenie grzechów było aktem jednorazowym, czy wielokrotnym; można jednak domniemywać, iż autorzy dopuszczali możliwość pokuty po chrzcie, o czym świadczą związane z Eucharystią wezwania z *Didache*: „Kto święty niech podejździe, kto nim nie jest, niech czyni pokutę”. Według Prelegenta bardziej jednoznaczne sformułowania pojawiły się w *Pasterzu*, gdzie istnieje wyraźny zapis, mówiący o tym, że w Kościele po chrzcie jest tylko jedna pokuta; zasady tej (m.in. pod wpływem montanistów i nowacjan) rygorystycznie przestrzegano do III wieku, a sprzyjali jej m.in. biskupi afrykańscy; jej wyrazicielem był np. Tertulian, który ponadto podał listę grzechów nie podlegających odpuszczeniu po chrzcie (są to: apostazja, zabójstwo i cudzołóstwo). Jednocześnie ks. prof. N. Widok stwierdził, że już od III wieku pojawiały się tendencje do łagodzenia tego stanowiska (np. powtórna pokutę dla grzechów głównych wprowadzał edykt papieża Kaliksta I w 217 r., z kolei św. Cyprian twierdził, iż grzesznik ma prawo do pojednania się z Kościołem,

ale musi odprawić surową pokutę, zaś synod w Ancyrze w 314 r. dopuszczał do pojednania morderców). W dyskusji głos zabrali: mgr J. Grzebuła (Lublin), ks. prof. St. Longosz (KUL), dr M. Rajewski (UMCS), dr M. Straszewicz (KUL), ks. prof. dr hab. M. Szram (KUL) i dr A. Zmorzanka (KUL). Zainteresowanie wzbudziły m.in. okoliczności przejścia od jednej pokuty do pokuty wielokrotnej, a także reakcje chrześcijan na edykt Kaliksta I.

Dnia 22 stycznia 2004 r. odbyło się III posiedzenie Komisji. Przewodniczył mu ks. prof. dr hab. H. Wójtowicz, obecni zaś (48 osób) wysłuchali referatu dra Macieja Rajewskiego (UMCS) pt. *Architektura monastyczna Świętej Góry Athos* oraz obejrzeli ok. 300 przeźroczy – efekt kilkudniowego pobytu Prelegenta na Athos, największym monastycznym centrum prawosławia na świecie. Na wstępie dr M. Rajewski przedstawił położenie geograficzne oraz status prawno-administracyjny Athos, który obecnie należy do Grecji, ale – stanowiąc teokratyczną republikę mnichów (z własnym samorządem) – posiada częściową autonomię. Przedstawiając dzieje Athos, Prelegent przypomniał ważniejsze fakty historyczne jak: (1) osiedlenie się tam pierwszych eremitów (IX wiek); (2) założenie (963 r.) przez Atanazego Atonięgo pierwszego klasztoru cenobitycznego (wg reguły Bazylego Wielkiego i Teodora Studyty), tzw. Wielkiej Ławry; (3) ogłoszenie (1045 r.) Athos Świętą Górą; (4) wprowadzenie w XIV wieku, obok cenobitycznej, reguły złagodzonej, tzw. idiorytmi oraz (w związku z tym) rozwój odrębnych osiedli cenobitycznych tzw. (*skiti*); (5) założenie (1743 r.) przez patriarchę Kallistosa V Akademii. Rozwojowi Athos – jak zauważył dr M. Rajewski – sprzyjały związki z Bizancjum oraz uznanie ze strony władców państw prawosławnych, Rosji, Bułgarii, Serbii i Rumunii, fundujących tam własne klasztory; ten międzynarodowy charakter Athos, jak powiedział, zachował się do chwili obecnej, bowiem na 20 klasztorów (wszystkie o regule cenobitycznej) przypada: 17 greckich, 1 bułgarski, 1 rosyjski i 1 serbski. W drugiej części wykładu Prelegent pokazał przeźrocza przedstawiające klasztory Chlandari (serbski), Zographou (bułgarski), St. Pantelemonos (rosyjski), Dochiariou, St. Xenophontos, Dionysiou, Grigoriou, Simonopetra oraz św. Pawła i Wielką Ławrę (greckie), a ponadto Protaton (jedyną zachowaną na Athos bazylikę z X wieku – w Karyes), budynek świętej Roty – *Iera Epistasia* i *skiti* św. Anny (najstarsze na Athos). Przy tej okazji dr M. Rajewski zwrócił uwagę na charakterystyczne cechy kompleksów klasztornych (mury obronne poligonalne, wysokie wieże do obserwacji, w centrum główny kościół, tzw. *katholikon*, otoczony mniejszymi kaplicami) oraz na związki ze sztuką bizantyjską; odnaleźć je można zwłaszcza w malarstwie (obecność stylu macedońskiego i kretańskiego we freskach w Protatonie). Na zakończenie Prelegent przedstawił też życie mnisz, które – jak powiedział – koncentruje się obecnie w takich ośrodkach jak: *kelion* (gospodarstwo rolne), *kalyvia* (warsztat rzemieślniczy), *kathisma* (samotnia) i *hesychasterion* (właściwa pustelnia). W dyskusji udział wzięli mgr J. Grzebuła (Lublin), dr D. Próchniak (KUL) i dr A. Zmorzanka. Pytano m.in. o dzieje klasztorów katolickich, jakie istniały w Atos w średniowieczu i o związki z Athos wielkich teologów bizantyjskich (np. Grzegorza Palamasa); zwrócono też uwagę na podobieństwa zabudowy klasztornej w Athos i w Gruzji.

Czwarte spotkanie Komisji, któremu przewodniczył ks. prof. dr hab. St. Longosz, miało miejsce 19 lutego 2004 roku. Uczestniczyło w nim 61 osób, zaś wykład pt. *Czy apokryfy chrześcijańskie zawsze przekazują prawdę?* wygłosił ks. prof. dr hab. Marek Starowieyski (UW). Na wstępie Prelegent przedstawił definicję apokryfu, określając go jako „formę przedstawiającą teologię w sposób anegdotyczny”. Stwierdził, iż ten rodzaj pisarstwa, stanowiący cenne źródło wiedzy na temat pierwotnego chrześcijaństwa, nie znajdował uznania u starożytnych teologów (o apokryfach wypowiadali się krytycznie m.in. św. Hieronim i św. Augustyn), obecnie cieszy się jednak dużym zainteresowaniem uczonych; o rozwoju badań nad apokryfami świadczy fakt, iż wyodrębniły się one w osobną dyscyplinę. Przechodząc do omawiania apokryfów, ks. prof. M. Starowieyski podkreślił ich treściowy i formalny związek z Pismem św., i zauważył, że jest to gatunek ciągle popularny – apokryfy powstają bowiem od I wieku do chwili obecnej (przykładem są *Listy Nikodema J. Dobraczyńskiego*). Omawiając związki treściowe apokryfów z Biblią, Prelegent stwierdził, iż apokryfy „uzupełniały przekaz biblijny”, rozwijając wątki związane z występującymi w Piśmie św. postaciami lub wydarzeniami. Co się tyczy związków formalnych, powiedział, iż kontynuowały one zapoczątkowane w Nowym Testamencie gatunki: (1) ewangelię, (2) dzieje, (3) listy, (4) apokalipsę. Charakteryzując poszczególne gatunki, ks. prof. M. Starowieyski stwierdził, iż najbardziej popularne były ewangelie (ok. 24 ewangelii judeochrześcijańskich), które przedstawiały całość życia Jezusa lub jakiś jego fragment (np. *Ewangelia dzieciństwa*) oraz dzieje apostołskie, świadczące o autorytecie poszczególnych apostołów lub uczniów: *Dzieje Jana*, *Dzieje Piotra*, *Dzieje Pawła*, *Dzieje Andrzeja* i *Dzieje Tomasza* (II-III wiek) oraz *Dzieje Filipa* (IV wiek); zwrócił też uwagę na popularność apokalipsy, wymieniając m.in. *Wniebowstąpienie Izajasza*, *Wniebowstąpienie Ezdrasza*, *Sybillę* oraz *Apokalipsę Pawła*. Według Prelegenta najmniej ciekawym gatunkiem były listy, spośród których wyróżnił korespondencję Pawła i Seneki. Na zakończenie ks. prof. M. Starowieyski wymienił ważniejsze wydania apokryfów, przypominając, iż zaczęto je wydawać już od XVIII wieku (najstarsze w 1719 r.). W dyskusji udział wzięli: prof. dr hab. R. Bulas (KUL), dr M. Dylewska (Lublin), mgr J. Grzebuła (Lublin), ks. dr H. Ordon (KUL) i dr M. Straszewicz (KUL). Dyskutanci pytali m.in. o grupę apokryfów przedstawiających wizję zaświatów (b. popularnych zwłaszcza w Irlandii), o relację apokryfów do literatury międzytestamentalnej oraz ich wpływ na liturgię.

W ramach V spotkania Komisji, które miało miejsce 18 marca 2004 r. wykład pt. *Dramat Hypatii* wygłosiła prof. dr hab. Maria Dzielska (UJ). Obecnych było 49 osób. Spotkaniu przewodniczył ks. prof. dr hab. St. Longosz, który przypomniał wybitne osiągnięcia Prelegentki w zakresie badań nad dziejami tej postaci; ich zwieńczeniem stała się monografia pt. *Hypatia z Aleksandrii* (Kraków 1993), tłumaczona na języki: angielski, neogrecki, koreański i hiszpański. Prof. M. Dzielska na wstępie zaznaczyła, iż celem wykładu jest: po pierwsze – przedstawienie postaci Hypatii, córki aleksandryjskiego filozofa i matematyka Theona, należącej do grona wybitnych neoplatoników, działających w Aleksandrii na przełomie IV/V wieku, po drugie – odpowiedź na pytanie: co doprowadziło (ok. 415 r.) do tragicznej śmierci filozofki? Przedstawiając sylwetkę Hypatii, Prelegentka skupiła się na jej działalność

ci dydaktycznej, do której należały wykłady filozofii w duchu eklektycznego neoplatonizmu (Plotyn, Porfiriusz, Jamblich), cieszące się dużą popularnością w Aleksandrii, wykłady publiczne oraz spotkania prywatne w ścisłym gronie uczniów; Prelegentka podkreśliła, iż na tym polu Hypatia wykazała się zdolnościami dialektycznymi, a do grona jej uczniów należeli poganie i chrześcijanie (m.in. bp Synezyjusz). Następnie prof. M. Dzielska omówiła pozadydaktyczną działalność Hypatii, która, podobnie jak ojciec, pisała komentarze do dzieł matematycznych (do arytmetyki Diophantosa z Aleksandrii i do geometrii Apolloniosa z Perge; żaden z nich nie zachował się) oraz żywo interesowała się astronomią (o czym świadczy jej pomoc w budowie astrolabium i hydrometru). Szczególną uwagę Prelegentka zwróciła na przymioty ducha Hypatii, osiągającej wyjątkowo wysoki poziom cnót etycznych (wg Damaskiosa i Sokratesa Scholastyka); pomagały jej one (obok stosowanych praktyk teurgicznych oraz lektury m.in. wyroczni chaldejskich, orfickich, pism hermetycznych itp.) w ciągłym wznoszeniu się ku „boskiej rzeczywistości”. Na tym tle Prelegentka postawiła pytanie, o przyczyny tragicznej śmierci Hypatii, rozszarpanej przez tłum wzburzonych chrześcijan, oraz o związek z tą tragedią Cyryla bpa Aleksandrii. Odpowiadając na nie, prof. M. Dzielska przypominała, iż w konflikcie, jaki powstał w 413 r. pomiędzy Cyrylem Aleksandryjskim a Orestesem, Hypatia opowiedziała się za Orestesem, ale – jak stwierdziła dalej – nie ma podstaw, by osobę biskupa bezpośrednio łączyć ze śmiercią filozofki; jako bezpośrednich sprawców jej śmierci wskazała tzw. parobolanów (czyli ludzi stanowiących tzw. służby publiczne). Po prelekcji nastąpiła dyskusja, w której udział wzięli: mgr J. Grzebuła (Lublin), prof. dr hab. U. Mazurczak (KUL), dr M. Rajewski (UMCS), dr D. Słapek (UMCS), prof. dr hab. B. Iwazskiewicz-Wronikowska (KUL) i dr A. Zmorzanka (KUL). Dyskutowali wskazywali na potrzebę bliższego omówienia działalności bpa Synezyjusza, pytali też o ewentualną polityczną działalność Hypatii oraz o obecność innych kobiet wśród uczniów.

Dnia 22 kwietnia 2004 r. odbyło się VI posiedzenie Komisji. Spotkaniu, w którym wzięło udział 30 osób, przewodniczył ks. prof. dr hab. H. Wójtowicz, referat zaś pt. **Nauka Bazylidesa w świetle istniejących przekazów: od mitu do teologii** wygłosiła dr A. Zmorzanka (KUL). Prelegentka na wstępie wyjaśniła, iż o działalności i poglądach Bazylidesa, jednego z największych gnostyków II wieku, dowiadujemy się głównie z relacji chrześcijańskich polemistów – Ireneusza, Pseudo-Tertuliana, Klemensa Aleksandryjskiego, Hegemoniusza, Euzebiusza (powołującego się na niejakiego Kastora Agrypę, autora zaginionej *Odprawy Bazylidesa*) oraz Hieronima – bowiem z pism Bazylidesa zachowały się jedynie drobne fragmenty (wydane przez W. Völkerja w 1855 roku). Następnie Prelegentka omówiła działalność gnostyka stwierdzając, iż nauczał on w Aleksandrii (współcześnie z Karpokratesem) i cieszył się dużą popularnością, zaś wśród jego uczniów wyróżnił się syn Izydor, autor szeregu prac o tematyce psychologiczno-etycznej (m.in. cytowanego przez Klemensa Aleksandryjskiego w *Kobiercach* pisma *O duszy przyrośniętej*). W prezentacji poglądów Prelegentka oparła się na dwóch podstawowych źródłach, na *Adversus haereses* (I 24 i II 16) Ireneusza oraz na *Refutatio* (VII 20-27) Hipolita, odmiennie przedstawiających naukę herczjarchy; nawiązała też do przekazu Pseudo-Tertuliana

i Hegemoniusza. Wskazując na różnice pomiędzy relacjami Ireneusza i Hipolita, dr A. Zmorzanka stwierdziła, iż na podstawie wypowiedzi Ireneusza można wnioskować, że Bazylides rozwinął swoją naukę w postaci mitu charakterystycznego dla systemów gnostyckich w II wieku (m.in. rozwinął system emanacji eonów pośredniczących pomiędzy Bogiem a stworzeniem, wprowadził też popularny wątek aniołów światotwórców), natomiast – jak powiedziała – opierając się na relacji samego Hipolita można dojść do wniosku, iż gnostyk zbudował już dojrzały system filozoficzno-teologiczny (czerpiący z filozofii Arystotelesa oraz ze średniego platonizmu – m.in. wprowadził pojęcie *homoousios* w odniesieniu do emanacji boskich). Na zakończenie Prelegentka postawiła pytanie: dlaczego te przekazy różnią się wzajemnie? W odpowiedzi wskazała dwie możliwości: (1) jedna z relacji przekazuje naukę ucznia (lub uczniów), (2) Ireneusz i Hipolit oparli swoje relacje na różnych pismach Bazylidesa. W dyskusji udział wzięli ks. prof. dr hab. St. Longosz (KUL), dr M. Rajewski (UMCS), ks. prof. dr hab. H. Wójtowicz (KUL). Pytano m.in. o wpływ nauki Bazylidesa na *homoousios* i na dyskusje o współistotności Osób Boskich (jakie rozpoczęły się w III wieku w kręgach ortodoksyjnych) oraz o recepcję nauki o przyrośniętej duszy Izydora.

Dnia 20 czerwca 2004 r. w ramach VII posiedzenia Komisji odbył się wykład ks. prof. dr hab. M. Szrama pt. *Autokastracja Orygenes – fakt czy rzeczywistość?* Obecnych było 37 osób, a przewodniczył ks. prof. dr hab. St. Longosz, który po krótkim wprowadzeniu oddał głos Prelegentowi. Na wstępie ks. prof. M. Szrama postawił pytanie: czy faktycznie Orygenes dokonał autokastracji? Stwierdził, iż zasygnalizowane w tym pytaniu wątpliwości są tym bardziej uzasadnione, że jedyna wypowiedź, która wskazywałaby na sam czyn oraz jego religijne pobudki (błędna interpretacja Mt 19, 12) pochodzi z *Historii Kościelnej* (VI 8) Euzebiusza z Cezarei (dzieła powstałego 100 lat po opisywanym wydarzeniu). Następnie Prelegent omówił argumenty badaczy (takich jak: H. Crouzel, P. Nautin, R.P.C. Hanson i P. Brown) którzy, uznając prawdziwość świadectwa Euzebiusza (wg nich korzystał on z autentycznych źródeł), uznają zarazem faktyczność czynu Orygenes; jednym z przytoczonych argumentów jest występowanie przypadków autokastracji w pierwotnym Kościele wśród ortodoksyjnych chrześcijan oraz heretyków (m.in. gnostyków i montanistów), o czym piszą np. Justyn Męczennik w *I Apologii* (I 29, 2-3), autor apokryficznych *Dziejów Jana* i Epifaniusz w *Panarion*. Wskazując na inspiracje owych praktyk, Prelegent (za wspomnianymi autorami) wymienił pobudki religijno-ascetyczne (które podbudowę mogły znajdować w źle zinterpretowanym Mt 19,12, w wypowiedziach zawartych w *Sentencjach* pitagorejczyka Sekstusa oraz w *Quod deterius* Filona) i obyczajowe (przykład Leoncjusza z Frygii). Następnie wskazał na motywujące je cele eschatologiczne (ukazują je m.in. teksty gnostyckie: *Ewangelia Tomasz*a, *Ewangelia Egipcjan*). Stwierdził też, iż inspirować do takich czynów mogły również pogańskie kultury misteryjne (np. autokastracja kapłanów bogini Kybele). Przedstawiając z kolei stanowisko uczonych (m.in. H. Chadwick, I. Dechow) poddających w wątpliwość autokastrację Orygenes, Prelegent zwrócił uwagę, po pierwsze – że relacji Euzebiusza nie potwierdzają inne źródła (pisarze, którzy o tym fakcie piszą, nawiązują bezpośrednio do HE VI 8), po drugie – że relacja ta jest niespójna,

po trzecie – że literalna interpretacja Mt 19, 12 (którą zakłada popełniony przez Orygenesu czyn) pozostaje w sprzeczności z prezentowaną przez Orygenesu alegoryczną egzegezą Biblii. W podsumowaniu Prelegent stwierdził, iż sam podziela drugie stanowisko. W dyskusji udział wzięli prof. dr hab. R. Bulas (KUL), ks. prof. dr hab. St. Longosz (KUL), dr M. Rajewski (UMCS) i dr M. Straszewicz (KUL); dyskutantów zainteresowała m.in. sprawa interpretacji słowa *eunuchos* i związanej z tym kwestii „duchowej” kastracji.

Na zakończenie głos zabrał ks. prof. dr hab. St. Longosz, który podziękował wszystkim uczestnikom spotkań oraz poprosił o zgłaszanie tematów referatów na rok 2004/2005.

Anna Z. Zmorzanka – Lublin, KUL

2. BYT CZY DOBRO? METAMORFOZY NEOPLATONIZMU (Lublin, KUL, 7-10 X 2003)

Organizatorami spotkania były Katedra Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej, Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim i Międzywydziałowy Zakład Historii Kultury w Średniowieczu; wszystkie wymienione agendy z KUL, oraz oddział Lubelski PAN. Konferencji patronowały Międzynarodowe Stowarzyszenie Badań nad Filozofią Średniowieczną (*Société Internationale des Études pour la Philosophie Médiévale* – SIEPM), Międzynarodowe Stowarzyszenie Studiów Neoplatonickich (*International Society for Neoplatonic Studies*) oraz Ambasada Republiki Francuskiej. Pomysłodawcą i głównym organizatorem spotkania była prof. dr hab. Agnieszka Kijewska z KHFSIŚ KUL.

Jak pokazuje sam tytuł konferencji, spotkanie zostało zaprojektowane na niezwykle szeroką skalę, historia bowiem metamorfóz neoplatonizmu obejmuje wiele epok i kontekstów kulturowych: od starożytności do XVII wieku, od pogańskiego antyku, przez starożytne chrześcijaństwo, przez islam, aż po europejskie średniowiecze i renesans. Tak szeroka formuła została celowo przyjęta przez organizatorów konferencji, by umożliwić spotkanie i wymianę doświadczeń uczonych należących do różnych ośrodków badawczych zarówno w Ameryce i w Europie Zachodniej, jak i w Europie Środkowo-Wschodniej oraz prowadzących prace dotyczące różnych aspektów bogatej przeszłości myśli neoplatonickiej. Formuła konferencji była bardzo szeroka w jeszcze jednym aspekcie: do udziału w obradach zaproszeni zostali zarówno najlepsi specjaliści na skalę światową w swoich dziedzinach badawczych, jak również młodzi, początkujący uczeni, dla których udział w spotkaniu był debiutem na międzynarodowej arenie badań historyczno-filozoficznych.

Zaprezentowane referaty podzielono według tematu na cztery zasadnicze grupy, z których każda wypełniła jeden z czterech dni obrad. Wypowiedzi pierwszego dnia dotyczyły myśli twórców pierwszych systemów neoplatonickich, przede wszystkim Plotyna i Proklosa. Drugi dzień poświęcony był mniej znanym aspektom starożytnego neoplatonizmu, w tym również odniesieniom do gnostycyzmu i chrześcijaństwa.